

Jacek Potocki, Marian Kachniarz, Kamila Szutka, Tomasz Ziablicki

PRZEMIANY STRUKTURY PRZESTRZENNEJ I DYLEMATY ROZWOJOWE KARPACZA JAKO MIASTA TURYSTYCZNEGO

Położony w Karkonoszach Karpacz jest przykładem miejscowości, która miejski charakter i status miasta uzyskała dzięki rozwojowi funkcji turystycznej. Wraz z jej rozwojem zmieniała się struktura przestrzenna miasta. Zmiany te z jednej strony wyrażały się zagęszczaniem rozproszonej pierwotnie zabudowy, z drugiej strony zaś ekspansją na dawne tereny rolne lub leśne. Sprzeciwia się temu część mieszkańców (w tym właściciele istniejących już obiektów turystycznych), argumentując, że Karpacz osiągnął już górny pułap pojemności turystycznej. W ostatnich latach przedmiotem sporu jest stosunkowo rozległy teren we wschodniej części miasta przeznaczony w planie zagospodarowania przestrzennego na tereny rekreacyjne, wyłączone z zabudowy. W 2009 r. podjęta została próba (na razie nieudana) zmiany planu, która umożliwiłaby wybudowanie na tym terenie zespołu apartamentowców. Wzbudziło to protesty części mieszkańców. Przeprowadzone w 2011 r. badania ankietowe wykazały jednak, że zdecydowana większość mieszkańców części miasta, na której znajduje się sporny teren opowiada się za pozostawieniem jego dotychczasowej funkcji bez możliwości wprowadzania zabudowy. Karpacz jest typowym przykładem miasta, w którym istnieją wprawdzie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, ale nie spełniają do końca swojej roli, ponieważ są zmieniane pod dyktando potencjalnych inwestorów.

Słowa kluczowe: *Karpacz, miasto turystyczne, konflikty przestrzenne, struktura przestrzenna*

1. Wprowadzenie

Karpacz to miasto położone w powiecie jeleniogórskim u podnóża Karkonoszy. Od wielu lat jego główną funkcją gospodarczą jest turystyka – przy liczbie stałych mieszkańców wynoszącej (wg danych GUS) w 2010 r. 4,9 tys., liczba miejsc noclegowych zawiera się w przedziale od 7,1 tys. (dane GUS za 2010 r.) do przeszło 11 tys. (Potocki 2008). W ostatnich latach w mieście panuje ożywiony ruch budowlany – powstają zarówno nowe pensjonaty, jak i wielkie hotele. W latach 2010–2011 wybudowano tu m.in. hotele („Gołębiewski”

i „Sandra”), posiadające łącznie ok. 2 tys. łóżek. Intensywna rozbudowa bazy noclegowej budzi liczne kontrowersje. Z jednej strony postrzegana jest jako przejaw dynamicznego rozwoju gospodarczego miasta, z drugiej strony jednak nie brakuje opinii, że Karpacz już obecnie jest przeinwestowany, a tłok panujący w mieście w szczycie sezonu zaczyna negatywnie odbijać się na atrakcyjności turystycznej.

2. Struktura przestrzenna Karpacza

Powstanie miasta w obecnym kształcie było efektem integracji i rozbudowy kilku osiedli, które przed 1945 r. należały do trzech różnych gmin (rys. 1) (Staffa i inni 1993). Centralna część miasta to dawna osada (i siedziba gminy) *Krummhübel*, powstała nad Łomnicą jako osiedle drwali, górników i zielarzy, w której w latach 80. XIX w. dynamicznie zaczęła się rozwijać funkcja turystyczna. Pod jej wpływem miejscowości karkonoskie zaczęły się coraz intensywniej rozwijać, co stanowiło pewien wyjątek wobec stagnacji lub regresu panującego w większości osiedli wiejskich w Sudetach Zachodnich (Kościk 1989). Wówczas też osada *Krummhübel* zaczęła wokół siebie integrować sąsiednie osiedla. Karpacz Górny (do 1945 r. *Brückenberg*, w latach 1945–1990 Bierutowice) stanowił dawniej siedzibę gminy *Gebirgsbauden*, obejmującej także dzisiejsze Borowice, Wilczą Porębę oraz pojedyncze budynki położone w wyższych partiach gór. Mieszkańcy tej gminy do XIX w. utrzymywali się głównie z pasterstwa i pracy w lesie. Najstarsza część Karpacza to Płóczki (z ich przysiółką rozwinęło się też obecne Zarzecze), którego pozycja w miarę rozwoju turystyki stawała się – z racji oddalenia od gór – coraz bardziej peryferyjna.

Najmłodszą jednostką przestrzenną jest położone we wschodniej części miasta Osiedle Skalne. Jego budowę rozpoczęto w okresie międzywojennym, wytyczając na surowym korzeniu (po części na terenie leśnym) siatkę ulic i wznosząc pierwsze budynki. Jednocześnie przyłączono do Karpacza najwyżej położone domy należące wcześniej do wsi Ściegny (wówczas *Steinseffen*). Do 1939 r. na obecnym Osiedlu Skalnym wybudowano niewiele domów, a po II wojnie światowej ruch budowlany – podobnie jak na większości ziem zachodnich – rozpoczął się dopiero w latach 70. XX w. (po uznaniu przez RFN zachodniej granicy Polski). Dlatego w tej części miasta zdecydowanie dominuje stosunkowo nowa zabudowa o charakterze willowym (obiekty wielkokubaturowe są tu nieliczne). Trzeba też nadmienić, że dzielnica ta pełni głównie funkcję mieszkaniową – obiekty turystyczne stanowią tu wyraźną mniejszość.

Rys. 1. Układ przestrzenny Karpacza

1 – obszar w widłach Łomniczki i Płomnicy, 2 – łąka przylegająca do Osiedla Skalnego

Źródło: oprac. własne

3. Kontrowersje na tle rozwoju miasta

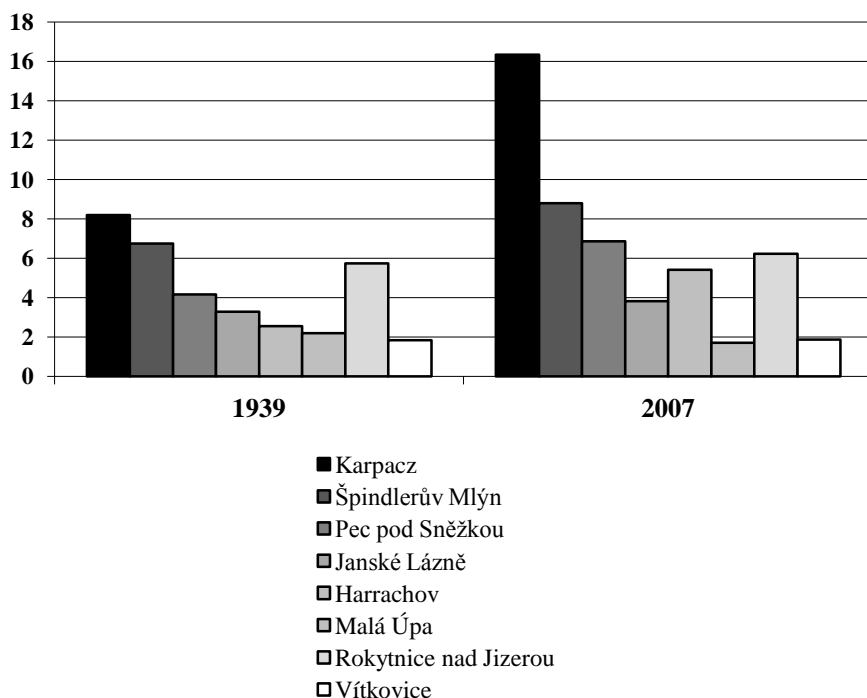
W rozwoju przestrzennym Karpacza można wyodrębnić dwie tendencje. W Karpaczu Górnym, który pierwotnie charakteryzował się rozproszonym układem osadniczym, od dawna trwa zagęszczanie zabudowy i wypełnianie wolnych terenów (coraz bardziej kurczących się). Szczególnie wymownym przejawem tej tendencji stała się w ostatnich latach budowa olbrzymiego hotelu „Gołębiowski”, pod który zajęto łąkę o powierzchni wynoszącej ok. 10 ha. W pozostałych częściach miasta następuje ekspansja terytorialna. Szczególnie widoczne jest to we wschodniej części Karpacza, gdzie zabudowa wkracza na tereny opuszczone (w niektórych przypadkach już dość dawno) przez rolnictwo. Tutaj szczególnie wymownym przykładem jest teren położony w widłach rzek Łomniczka i Płomnica między centralną częścią miasta, Wilczą Porębą i Osiedlem Skalnym (rys. 1). W 1958 r. na terenie tym, zajmującym powierzchnię 17 ha, znajdowały się zaledwie cztery budynki (w tym tylko jeden wielokubaturowy) i odkryty basen. Pierwsze zmiany tego stanu nastąpiły w latach 70. XX w., kiedy to w całych Karkonoszach ożywił się ruch budowlany (Staffa 1985). Wybudowano tu wówczas „orbisowski” hotel „Skalny” (ok. 300 miejsc noclegowych), kompleks bacówek PTTK (90 miejsc) i jeden ośrodek wypoczynkowy. Kolejne mniejsze obiekty powstały po roku 1989. W 2007 r.

działało łącznie 6 obiektów turystycznych mieszczących ok. 600 łóżek (obliczenia własne). W 2009 r. w miejscu dawnego basenu wybudowano wielki hotel „Sandra” z 550 miejscami noclegowymi i parkiem wodnym. Skutkiem realizacji tej inwestycji była m.in. diametralna zmiana otoczenia hotelu „Alpejski” (80 łóżek). Wybudowano go wcześniej w zacisznym (częściowo zadrzewionym) miejscu wśród łąk, a obecnie sąsiaduje z nowowytbudowanym molochem. Kolejną inwestycją zlokalizowaną na tym terenie stał się kompleks trzech apartamentowców. Według informacji inwestora zawierają one 96 apartamentów, zatem łączną ich pojemność można oszacować na ok. 300–400 miejsc noclegowych. Sumując pojemność wszystkich obiektów powstałych na tym terenie otrzymamy liczbę około 1 500 miejsc. W ten sposób stosunkowo spokojny, położony na uboczu teren, w ciągu kilkunastu lat zamieniony został w ruchliwą i hałaśliwą dzielnicę.

Intensywna rozbudowa bazy hotelarskiej w Karpaczu, w połączeniu z wcześniejszym nadmiernym rozwojem budownictwa mieszkaniowego (w latach 70. XX w. wybudowano m.in. 10 pięciokondygnacyjnych bloków mieszkalnych) powodują, że zatłoczenie miasta w szczycie sezonu już obecnie jest dalece większe niż w miejscowościach turystycznych czeskich Karkonoszy (które mają zdecydowanie niższą liczbę stałych mieszkańców – np. Pec pod Sněžkou liczy ich zaledwie 640). Porównanie obciążenia Karpacza i głównych miejscowości turystycznych czeskich Karkonoszy przedstawia rys. 2 (należy zwrócić uwagę, że prezentowane dane nie obejmują jeszcze hoteli „Gołębiewski” i „Sandra” w Karpaczu, które zwiększyły pojemność recepcyjną miasta o ok. 2 tys. miejsc).

Jak dotąd spokojny charakter zachowały osiedla położone we wschodniej części miasta. Wilcza Poręba od centrum oddzielona jest strefą lasu porastającego stosunkowo stromy (zatem mało atrakcyjny dla budownictwa) stok. Z kolei buforem oddzielającym od centrum Osiedle Skalne jest rzeka Płomnica i rozległa wydłużona łąka położona między ul. Staszica i Skłodowskiej-Curie, stanowiąca oś o wybitnych walorach widokowych (z jej górnej części otwiera się panorama na Kotlinę Jeleniogórską, Rudawy Janowickie i Góry Kaczawskie, z dołu na szczyty Śnieżki i Kopy). Właśnie ta łąka stała się w ostatnich latach przedmiotem sporu.

Zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego teren ten przeznaczony jest dla celów rekreacyjnych i wyłączony z zabudowy. Został on jednak zakupiony przez developera, który, zyskawszy poparcie burmistrza, od 2008 r. próbuje wpłynąć na radnych tak, by zmienili plan, dopuszczając na tym terenie (o pow. ok. 6 ha) zabudowę. Przedstawione przez inwestora zamierzenia obejmują m.in. budowę kilku czterokondygnacyjnych budynków mieszczących 240 lokali mieszkalnych, hotel na ok. 300 miejsc, „centrum szkoleniowo-

Rys. 2. Porównanie obciążenia środowiska w Karpaczu i głównych miejscowościach turystycznych czeskich Karkonoszy

Źródło: J. Potocki (2009)

-konferencyjne”, lokale usługowe itp.¹. Plany te wzbudziły protesty części mieszkańców (zwłaszcza mieszkających przy ulicach sąsiadujących z łąką), działających w Stowarzyszeniu Ochrony Krajobrazu i Architektury Sudeckiej. Przeciwnicy inwestycji argumentowali, że jej realizacja diametralnie zmieni charakter spokojnego dotąd Osiedla Skalnego, czego większość jego mieszkańców sobie nie życzy. Wobec obecnego stopnia zainwestowania Karpacza, zabudowanie kolejnego dużego terenu, w dodatku o wybitnych walorach krajobrazowych, jest niedopuszczalne. W kontekście pomysłów na kolejne wielkie inwestycje wyrażają też obawy o wydolność sieci komunikacyjnej i energetycznej, możliwość zaopatrzenia w wodę zwiększonej liczby osób przebywających w mieście itp. W październiku 2009 r. Rada Miejska stosunkiem głosów 7:5 odrzuciła projekt zmiany planu, jednak dążenie inwestora do zabudowania terenu nie wygasło. Zwolennicy budowy jako argumentu używają obietnicy developera, że na spornym terenie zainwestuje 300 mln zł i stworzy „prawdziwe

¹ www.karpacz.pl/public/files/18844.pdf, dostęp 28.10.2011.

centrum miasta”, a przeciwników przedstawiają jako hałaśliwą mniejszość, przedkładającą partykularne interesy ponad interes ogólnospołeczny.

W tej sytuacji w czerwcu 2011 r. przeprowadzono badania ankietowe wśród mieszkańców Osiedla Skalnego i Wilczej Poręby, mające odpowiedzieć na pytanie, jakie jest ich zdanie na temat potrzeb i preferowanych kierunków rozwoju tej części miasta. W badania pod kierunkiem M. Kachniarza i J. Potockiego zaangażowali się studenci kół naukowych „Economicus” i „Oikos” działających na jeleniogórskim Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

4. Założenia metodyczne i logistyczne badań

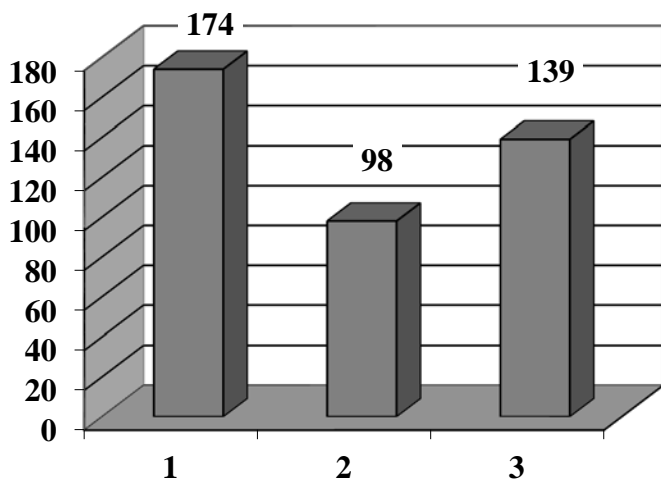
Rejon osiedla Skalnego i Wilczej Poręby (ulice Skalna i Wilcza wraz z przecznicami) zamieszkuje około 1 000 osób (250 budynków). W badaniach zakładano minimalną skuteczność na poziomie 30%, czyli ok. 300 wypełnionych ankiet. Zakładane parametry znacznie przekroczono – wywiady przeprowadzono bowiem z 411 osobami mieszkającymi w tej części Karpacza.

Badanie przeprowadzono w ciągu dwóch dni – w piątek i sobotę 27 i 28 maja 2011 r. Wykonanie całego badania w tak krótkim czasie wynikało z chęci uzyskania wiarygodnych wyników. Dłuższy okres przeprowadzania badań mógłby spowodować zainteresowanie mediów, organizacji itp., których działalność agitacyjna mogłaby wpływać na opinie mieszkańców.

Ankieterzy docierali indywidualnie do każdego domostwa, przedstawiając mieszkańcom formularz ankiety. Respondenci wypełniali ją w obecności ankieterów. Pytania ankietowe miały charakter zamknięty (z możliwością sugerowania dodatkowych elementów czy uwarunkowań) i dotyczyły opinii na temat kierunków zagospodarowania wschodniej części Karpacza, aktualnego stanu rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej oraz hierarchii działań w zakresie jej poprawy. Wyodrębniono także pytanie dotyczące optymalnego sposobu zagospodarowania spornego terenu między ulicą Skłodowskiej i Staszica.

5. Omówienie wyników

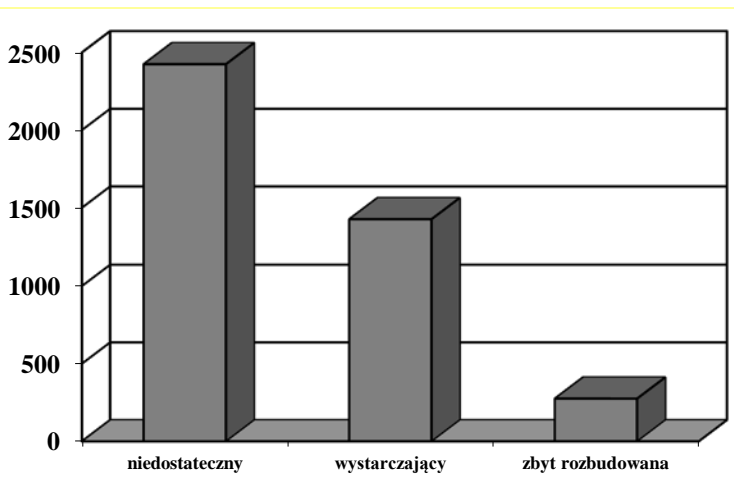
Mieszkańcy wschodnich osiedli Karpacza opowiadają się zasadniczo za rozwojem turystycznych funkcji tej części miasta. Jednak tylko 1/3 (34%) uważa tę funkcję za główny i jedyny kierunek rozwoju. W ich opinii należy rozwijać przede wszystkim charakter mieszkalny dzielnicy z poszerzoną tylko ofertą usług dla mieszkańców oraz funkcją turystyczno-sportową. Za takim uzupełniającym traktowaniem kierunku turystycznego opowiada się największa część respondentów (42%). Nieco mniejsza grupa (24%) kładzie mocniejszy akcent na turystykę uważając, że funkcja ta, oprócz mieszkaniowej, powinna podlegać mocnemu stymulowaniu. Wyniki te prezentuje rys. 3.

Rys. 3. Preferowane kierunki rozwoju wschodniej części Karpacza

1 – mieszkalny z poszerzoną ofertą usług dla mieszkańców oraz funkcją turystyczno-sportową; 2 – mieszkalny z mocno rozbudowaną funkcją turystyczną (i towarzyszącymi jej usługami); 3 – przede wszystkim turystyczny

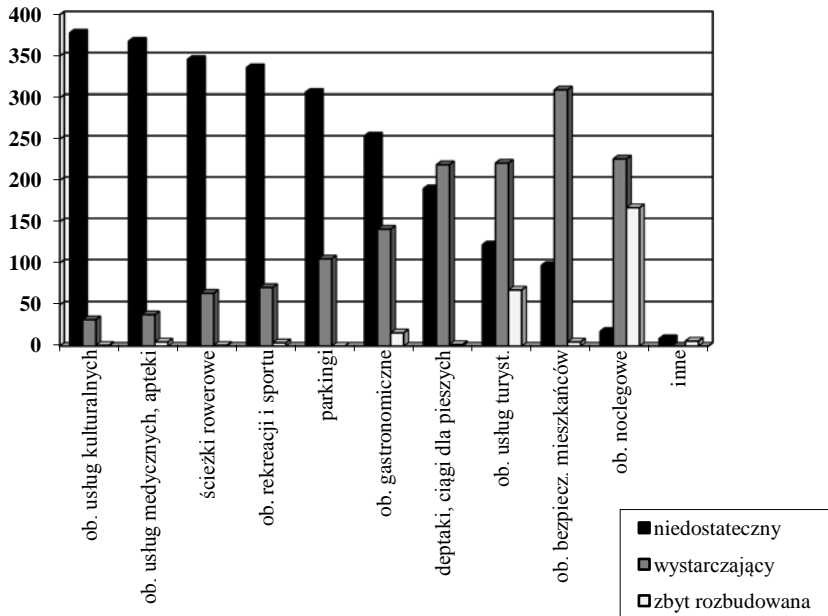
Źródło: oprac. własne

Rys. 4. Ogólna ocena poziomu rozwoju infrastruktury

Źródło: oprac. własne

Oceniając istniejącą infrastrukturę, niemal 59% uznało ją za niedostateczną. Jako wystarczającą oceniło ją 34,6%, a tylko 6,7% za zbyt rozbudowaną. Rozkład ten prezentuje rys. 4. Różnie jednak rozkładały się te akcenty przy poszczególnych rodzajach usług, co obrazuje rys. 5.

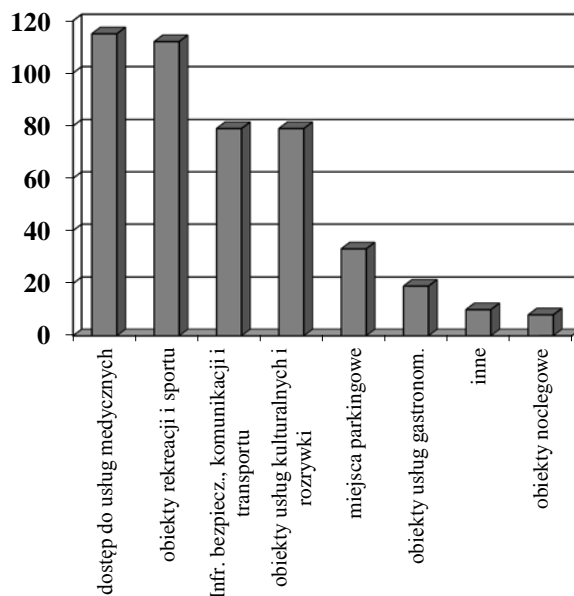

Rys. 5. Szczegółowa ocena poziomu rozwoju infrastruktury wschodniej części Karpacza

Źródło: oprac. własne

Największe niezadowolenie dotyczyło braku obiektów kulturalnych, usług medycznych oraz obiektów sportu i rekreacji. Relatywnie najczęściej opinii, że stopień rozwoju jest wystarczający lub nawet zbyt rozbudowany dotyczyło obiektów usług turystycznych oraz obiektów noclegowych.

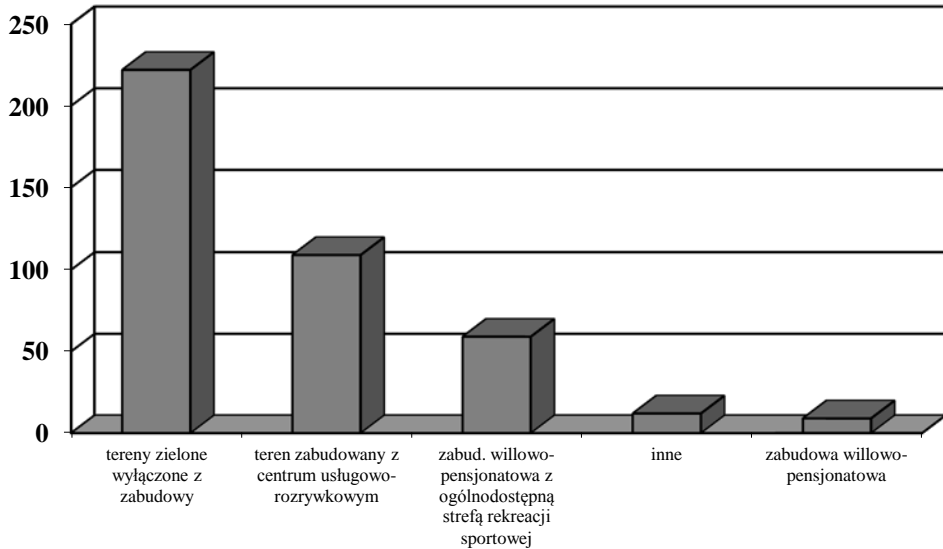
Według mieszkańców w pierwszej kolejności należałoby poprawić dostęp do usług medycznych oraz infrastrukturę sportowo-rekreacyjną. W obu przypadkach na te cele wskazało po około 25% ankietowanych. Nieco mniejszym priorytetem cieszyła się infrastruktura z zakresu bezpieczeństwa, komunikacji i transportu oraz rozbudowa obiektów kulturalno-rozrywkowych (po 17%). Obiekty usług turystyczno-noclegowych (pensjonaty, hotele), cieszą się najslabszym poparciem – za priorytet uważa je jedynie niecałe 2% respondentów. Wizualizację tych wyników przedstawia rys. 6.

Rys. 6. Priorytetowe kierunki rozwoju infrastruktury

Źródło: oprac. własne

Te preferencje potwierdziły się przy propozycjach funkcji dla obszaru w rejonie ulicy Skłodowskiej-Curie i Staszica. Na wyniku badań zaważyły z pewnością informacje, że ma być on zagospodarowany przez developera jako teren intensywnej zabudowy mieszkalnej. Stąd zapewne zdecydowana większość (54%) mieszkańców opowiedziała się za pozostawieniem tej strefy jako terenu zielonego, wyłączonego spod zabudowy obiektami kubaturowymi (rys. 7). Kolejne miejsce zajęła propozycja stworzenia centrum usługowo-rozrywkowego, nastawionego przede wszystkim na obsługę mieszkańców oraz gości istniejących już pensjonatów (26,5%). Zdecydowanie mniejszym poparciem cieszyły się propozycje wprowadzenia na tym terenie funkcji noclegowej. Za zabudową willowo-pensjonatową (a więc taką która dominuje obecnie w tej dzielnicy) opowiedziało się jedynie 2,2% mieszkańców. Nieco więcej osób poparło ten typ zabudowy uzupełniony strefą ogólnodostępnej rekreacji sportowej (14,4%).

Rys. 7. Propozycje sposobu zagospodarowania terenu między ul. Skłodowskiej-Curie i Staszica

Źródło: oprac. własne

Wyraźnie zatem widać, że mieszkańcy badanej części Karpacza preferują rozwój funkcji uzupełniających (głównie sportowo-usługowych), zwiększających atrakcyjność tego miejsca zarówno dla mieszkańców, jak i rezydentów już istniejącej bazy noclegowej. Bardzo niechętnie traktują propozycję lokalizacji nowych obiektów pensjonatowo-hotelowych, nawet dopasowanych do obecnego charakteru dzielnicy. W pytaniu dotyczącym konkretnej lokalizacji, wobec której pojawiły się już inicjatywy zmiany planu zagospodarowania przestrzennego i wprowadzenia na dużą skalę nowej zabudowy, mieszkańcy są jeszcze bardziej rygorystyczni. Ich zdaniem teren ten powinien pozostać zieloną strefą, oddzielającą ich dzielnicę od intensywnej zabudowy hotelowej centrum Karpacza.

6. Podsumowanie

Spór dotyczący kierunków dalszego rozwoju Karpacza można sprowadzić do dwóch konkurencyjnych punktów widzenia:

- przyjmowanie każdego, kto deklaruje zainwestowanie w mieście pieniędzy i dostosowywanie planów zagospodarowania przestrzennego do jego oczekiwań (opcja reprezentowana przez burmistrza i część radnych) lub
- rozwój miasta według obowiązujących planów i powstrzymanie dalszych wielkich inwestycji hotelarskich.

Przeprowadzone badania ankietowe zdają się wskazywać, że wśród mieszkańców wschodnich dzielnic Karpacza przeważa ta druga opcja. Wydaje się jednak, że ankietowani w swych opiniach nie tyle określają perspektywiczny kierunek zagospodarowania tego terenu, co są przeciwni zaproponowanej przez developera inwestycji. Opinie te kształtowane są dodatkowo nieufnością do skuteczności prawa miejscowego jakim jest plan zagospodarowania przestrzennego. Pomni doświadczeń związanych z innymi dużymi inwestycjami w Karpaczu, obawiają się, że wynikające z planu ograniczenia dotyczące charakteru zabudowy mogą być nieskuteczne. Praktyka wskazuje, że inwestorzy są w stanie spowodować korzystne dla siebie zmiany planów lub nawet zalegalizować polityką faktów dokonanych odmienną od zapisanego w planie charakter zabudowy. Ma to wyraźny wpływ na radykalizację opinii mieszkańców, działających na zasadzie antagonizmu – skoro nie możemy być pewni, że inwestor dostosuje się do kształtujących zabudowę regulacji planistycznych – to utrzymajmy całkowity zakaz zabudowy. W tym bowiem upatrują najtrwalszych gwarancji, że charakter ich dzielnicy nie zostanie zmieniony przez duże kubatury hotelowo-mieszkalne. Ten brak zaufania do lokalnych władz jako gwaranta ładu przestrzennego zdaje się potwierdzać tezę S. Kozłowskiego (2003), że przekazanie praktycznie całej odpowiedzialności za planowanie przestrzenne na najniższy szczebel samorządu było poważnym błędem reformy samorządowej.

Postawa mieszkańców zdaje się wskazywać na wysoki poziom świadomości obywatelskiej. Nie jest to jednak do końca prawdą, o czym świadczą wybory samorządowe przeprowadzone w 2010 r. Silna grupa mieszkańców stojąca w opozycji do burmistrza nie była w stanie zaproponować realnego kontrkandydata na tę funkcję, dzięki czemu już w pierwszej turze burmistrz zapewnił sobie reelekcję (na czwartą kadencję). Taki wynik wyborów wykazuje, że opcja, by przyjmować każdego inwestora bez względu na społeczne czy środowiskowe skutki jego działalności też ma licznych zwolenników.

LITERATURA

- Kościk J., 1989, *Przemiany sieci osadniczej w rejonie jeleniogórskim w latach 1840–1905*, „Rocznik. Jeleniogórski”, XXV/XXVI, s. 143–155.
- Kozłowski S., 2003, *Walory środowiska przyrodniczego w planach zagospodarowania przestrzennego województw warmińsko-mazurskiego i lubelskiego* [w:] Horodelski R., Sadowska-Snarska C. (red.), *Walory przyrodnicze jako czynnik rozwoju regionów wschodniej Polski*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok, s. 15–29.
- Potocki J., 2009, *Funkcje turystyki w kształtowaniu transgranicznego regionu górskiego Sudetów*, Wydawnictwo Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, Wrocław.

- Staffa M., 1985, *Rozwój osadnictwa* [w:] Jahn A. (red.), *Karkonosze polskie*, Ossolineum, Wrocław, s. 453–470.
- Staffa M., Janczak J., Mazurski K.R., Czerwiński J., Zajac C., 1993, *Słownik geografii turystycznej Sudetów, t. 3 – Karkonosze*, Wydawnictwo PTTK „Kraj”, Warszawa–Kraków.

CHANGES IN THE URBAN SPATIAL STRUCTURE OF KARPACZ AND THE DILEMMAS THE CITY FACES IN ITS DEVELOPMENT AS A TOURIST DESTINATION

Located in the Karkonosze Mountains, Karpacz is an example of a community that acquired its urban character and legal status as a town as the result of tourism, and whose spatial structure has changed along with the development of the tourist industry. These changes are visible both in the increasing concentration of previously dispersed buildings, and in the city's expansion into what was previously agricultural land and forests. Many residents (among them owners of existing tourist facilities) oppose this process, arguing that Karpacz has already reached the maximum limits of its capacity for tourism. A relatively large area in the eastern part of the city, originally designated as a recreational site in the city's development plan, became a bone of contention in 2009 when there was an attempt – so far unsuccessful – to change the city's development plan to allow a housing development to be built in that area. This led to protests from some city residents. A poll conducted in 2011 revealed that the vast majority of Karpacz's inhabitants were opposed to erecting new buildings on that site, and preferred to maintain the current restrictions on its development. Karpacz is a typical example of a community whose development plans, while existent, are not entirely functional, since they are often changed in response to the dictates of potential investors.

Prof. nadzw. dr hab. Jacek Potocki, dr Marian Kachniarz,
lic. Kamila Szutka, lic. Tomasz Ziablicki
Katedra Gospodarki Przestrzennej, Jelenia Góra
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu